

Daina Opolskaitė

Dienų piramidės

Novelės

TYTO ALBA

Daina Opolskaitė

Dienų piramidės

NOVELĖS

VILNIUS 2019

Projektą finansuoja Lietuvos kultūros taryba

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama šį kūrinių, esančių bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

© Daina Opolskaitė, 2019

© „Tyto alba“, 2019

ISBN 978-609-466-376-5

Grotos

1

Gali paverkti, tarė ji, gali paverkti, jei nori, nieko čia tokio.

Tačiau jis net nekrustelėjo. Tas vaikas, berniukas neįtikėtinai baltais baltutėliais kaip žirgo karčiai plaukais, tikrai buvo keistas. Nuo pat ryto buvo sunku nuspėti, ką jis galvoja. Atrodė, lyg ji vežtųsi svetimą daiktą, visai nežinia kam naudojamą, kurią tegali apžiūrėti, pačiupinėti, bet niekada neįspėsi, kas jame slypi.

Jiems pro akis bėgo pilki laukai, pilkas dangus, pilki krūmynai ir pavieniai medžiai. Nykus horizontas buvo ištirpęs kažkur tolumoje, netgi jo aštrus pjautuvas, visad negailestingai rėžiantis akis, buvo gerokai apsitrynęs. Važiuoti teko ilgai ir beveik visą kelią stovint. Labiausiai nuo šalčio sužvarbo rankos, net visi pirštų galai buvo vaiskiai raudoni, tačiau vaikas nė karto nepaprašė pirštinių ir nepasiskundė nutirpusiomis kojomis. Kaip paaiškėjo vėliau, jis pirštinių

nė neturėjo. Atplyšęs žalios striukės pamušalas laikėsi tik įkištas į rankovę. Kišenėje – nešvari nosinė, kelios centų monetos ir nuo rudens pamiršti susiraukšlę kaštonai. Jis atrodė taip, tarytum iš viso nieko nebūtų turėjęs, tarytum nieko ir nepaliekęs, gimęs toks, koks yra dabar, šią akimirką, ir dėl to jai pasidarė baisu. Išvažiuojant sakė, kad jo tikrasis vardas Vladimiras, jis gimęs kažkur tolimajame Sibire, kur žmonės žvelgia vienas į kitą nenukreipdami akių, kur veši tankios kedrų giraitės, kasmet subrandinančios sveikus it kaulas riešutų branduolius, ir minkštai liula šlapios, aitaria drėgme įmirkusios samanos. Galbūt dėl to ji pastebėjo, kaip staiga išsiplėtė ir patamsėjo jo akių vyzdžiai netikėtai autobusui nunirus keliu į juodą spygliuočių mišką. Mėlynai žalios pušų viršūnės bėgo autobuso stogu, berniukas užvertė galvą, tada jos ėmė bėgti jo akimis, skaidriu veidrodiniu jų paviršiumi lyg vandeniu. Pagaliau jie gavo atsisėsti.

Suvalgyk, pasakė ji, išvyniojo ir padavė jam sumuštinį. Sumuštinis kelionėje buvo gerokai apsitrynęs, klampiname svieste kur ne kur geltonavo plonos geltono sūrio salelės. Jis ėmė ir valgė, darė, ką ji liepė, jam buvo tas pats. Sviestu išsitepusius pirštus greitai ir nepastebimai nulaižė kyštelėdamas balsvą liežuvį. Ji pagalvojo, kad dabar jis, kiek užkandęs ir pailsėjęs, pagaliau susivoks, kad paliko savo gyvenamą vietą ir keliauja kažkur, kur visiškai nežino, kas jo laukia, ne nuostabu, gal net pravirks dabar. Reikia būti tam pasirengus. Ji vogčiomis žvilgtelėjo jam į akis. Paprastai vaikų akyse atsispindi visi išgyvenami pojūčiai ir emocijos, ji tai žinojo. Berniukas beveik atsigulęs autobuso kėdėje žiūrėjo į lekian-

čius medžius. Jo akys tarsi du veidrodėliai tik gaudė ir rinko atspindžius, pačios neatspindėjo nieko. Kartais jis kryptel-davo į langą ir pravėręs sausas sukepusias lūpas imdavo lėtai pūsti šiltą kvapą į nešvarų, šalčiu aptrauktą stiklą pazulinda-mas jį nykščiu. Jai toptelėjo mintis, kaip parsiveš jį namo ir jis sėdės virtuvėje prie lango, lygiai kaip sėdėdavo jos pačios vaikai, kur pro du senus sumedėjusių pelargonijų krūmus gerai matyti raudonuojanti šulinio stoginė kieme ir tartum ryški, storai nubrėžta linija kietai sumintas pėdų takas prie malkinės, ir jai tas regėjimas pasirodė kone šventvagiškas.

Susisupusi nudėvėta striuke ji eina tuo taku kiekvieną rytą, klausosi savo vienišų žingsnių ir visada tuo pačiu metu pagalvoja apie savo Aliną ir Arnoldą, esančius kažkur per tris šimtus kilometrų nuo jos. Ji regi juos savo lovose, mie-gančius ramiai ir giliai, ir žino, kad jie dar beveik dvi va-landas taip miegos, saugiai surakinti aksominių laikrodžio tikslėjimų, nes jų bendrabutyje keliamasi apie septynias, o pamokos gretimame pastate prasideda aštuntą. Jos vaikai neįtikėtinai gabūs ir jiems tiesiog pasisekė, kad per atranką buvo pastebėti iš kelių dešimčių tokių pat vaikų, besimo-kančių didžiuosiuose miestuose, o juk jie atvažiavo iš mažo miestelio, apie kurį daug kas net nebuvo girdėjęs, baigę vos pradinę vieno aukšto mokyklą gyvenvietėje. Jiems sekasi gerai, tik mokosi daug, beveik iki vakaro, todėl jiems būtina gerti vitaminus ir šiaip gerai maitintis, kad patemptų tokį krūvį. Kas dvi savaites ji išsirengia į autobusų stotį su dėže suruošto siuntinio (uogienė, konservuoti grybai, obuolių pyragas ir šiek tiek pinigų), o autobuso vairuotojas ją jau

gerai pažįsta. Jei viskas bus gerai, pavasarį ji pati važiuos į Vilnių, į teatrą, didžiulį pastatą su aukštais kuorais, ir sėdės salėje. Arnoldas turėtų šokti solo, tai bus pirmasis jo pasirodymas baleto scenoje. Alina metais jaunesnė, jai dar anksti.

Berniūkštis daugiau nebezulino stiklo. Tik liežuvio galiuku atsargiai palytėjo jo šaltį. Ji nekumštelėjo ir nesudraudė jo taip, kaip sudraudavo savo vaikus prasimanant ką nors netinkamo ar negero, tikriausiai dėl to, kad visai nesijautė už jį atsakinga, bent jau kol kas tas jausmas jai buvo svetimas. Šiandien jis įžengs į jos namus ir pamažu ji turės išsiugdyti tą jausmą.

2

Sunkiai vilkdami savo nuovargį jiedu suėjo vidun. Ji pirma, tempdama du prikimštus krepšius, baltaplaukis berniūkštis iš paskos, dairydamasis tamsoje į siaurą koridorių, užverstą visokiausiais daiktais. Baltais šilkiniais siūlais siuvinėtas sparnuoto žirgo atvaizdas paveiksle ant šoninės koridoriaus sienos atrodė toks pat nerealus ir nepalytintas kaip ir visa prasidėjusi diena. Jo apvalus, švelnus snukis, tamsios šnervės ir aksominės akys su kiekvienu akimirksniu nardino į prasidedančią nesuvokiamą naują būtį. Toliau viskas priminė didžiulės senos kriauklės vidų. Du pereinami kambariai, paskutiniojo durys uždengtos barškancia bambukine širma, visur išblukę bespalviai užtiesalai, grėsmingai

atšokęs lubų tinkas, aplūžinėjusios spintos durų rankenos. Šviestuvai, tarsi didžiulis geltonas moliūgas, suposi palubėje, skleisdamas mieguistą, slopią šviesą, o medžiaginėse jo vidurių klostėse tamsavo nugaišusiųusių musių kamuolėliai. Po kojomis gurgždėjo grubiai pintas virvelinis takas.

– Čia, – garsiai iškvėpusi orą ji numetė krepšius, iš jų akimirksniu išsprogo drabužiai, ir mostelėjo berniūkščiui į pasienį, kur glaudėsi žema, aptrinta sofutė, o virš jos ant senutės raizytais šonais indaujos kerojo šakotas smidras. Jo spygliuotos šakos buvo gausiai nusagstytos raudonų uogų, o pati gelė buvo tokia sena ir taip išsikerojusi, kad visu keru virste virto iš perskilusio molinio vazono.

Berniūkščio, atrodo, niekas nedomino. Jis nieko neklausė. Net nesidairė smalsaudamas aplink naujoje vietoje, kaip įprastai elgiasi vaikai, o atsisėdęs ant sofutės ėmė krapštyti savo striukės sagas, godžiai įsikandusias išplyšusį pamušalą, todėl niekaip nenorinčias atsisėgti ir paleisti jo lieso, smulkaus kūno. Jis elgėsi taip, tarytum būtų keliavęs visą trumputį savo gyvenimą. Daiktai ir aplinka jam neturėjo jokios reikšmės, jie pernelyg dažnai keitėsi, todėl nė neverta buvo jų įsiminti. Kur kas svarbesni buvo pojūčiai, patiriami tai vienur, tai kitur. Pagaliau jam pavyko išsinerti iš savosios striukės (pamušalas išplyšo dar daugiau ir karojo išvirtę tarytum nuplėšta oda), ir jis pajuto kūnu ir oda tų namų sklaidžiamą šilumą ir kvapą. Kvepėjo džiovintomis vaistažolėmis, gal liepžiedžiais, ir – medžiais. Jis greitai apsidairė. Toli, pasieny, prie krosnelės stovėjo didžiulė storo kartono dėžė su alksninėmis malkomis. Kvapas sklido iš ten.

Virtuvėje šildydama vandenį ji įtempusi ausis klausėsi, ką jis veikia kambaryje. Nebuvo girdėti nė garso. Tik jos pačios žingsniai. Atrodė, kad, kaip ir visad, ji vaikšto namuose viena, be jos nėra nė gyvos dvasios. Nuo tada, kai išvažiavo jos vaikai. Galbūt todėl tasai berniukštis jai būvęs nebuvęs. Jo žingsniai šiuose namuose, kad ir kaip norėtum, jai niekada neprimins jos vaikų žingsnių, neapgaus ir nenuramins jos jautrios klausos, jie tebus nereikšmingi ir neįjuntami kaip pelių lakstymas po grindimis arba keistas vaiduokliškas šlamėjimas, kurį ji kartais girdi, o gal tik sapnuoja gulėdama tamsiomis naktimis. Reikia, kad jis nusiplautų rankas.

Jiedu susidūrė tarpduryje kaktomuša, kaip du prasilenkiantys paukščiai, staiga supainioję savo oro kelius. Berniukas tarytum įniršęs vanagėlis puolė tiesiai ant jos, tačiau žaibiškai išsisuko šonu, nėrė į tamsų koridorių ir smarkiai pastūmęs duris išlėkė į lauką.

– Kur tu?!

Nespėjusi atsikvošėti iš netikėtumo ji puolė jam iš paskos į gilaus vakaro tamsą. Nors buvo aklina tamsu, ji spėjo pamatyti jo mažą figūrėlę lekiant prie malkinės, iš ten prie šulinio, pagaliau sustojant prie didžiojo kelio į miestą, kuriuo atvažiuoja vienintelis maršrutinis autobusas į šią vietovę.

– Kur tu?

Balsas skambėjo keistai: buvo kažkoks sunkus ir duslus, pernelyg greitai susigeriantis tamsoje ir tyloje, krintantis kaip akmuo kažkur pačiai po kojomis.

Vaikas tebestovėjo prie kelio ir dairėsi. Balti jo plaukai,

kaip klaidžiojanti šviesi dėmė, bolavo tolumoje. Staiga ji suprato, kas jam. Tai buvo visai nesunku. Vaikas akimis ieškojo miško, bet jo nerado. Nors buvo tamsu, tačiau jis matė ir užuodė, kad miško nėra, čia jo nėra.

– Grįžk, – pavadino jį. Jis turėjo girdėti.

Uždariusi ir užrakinusi duris ji patrynė spėjusius sušalti pirštus ir pasakė:

– Negalima išbėgti nieko nesakius. Daugiau ne, girdi?

Berniukas spoksojo tiesiai jai į akis, atrodo, nesupradasmas, ką jam sako.

3

Ji pabudo naktį nuo keisto ir baisaus pojūčio: tarytum kas būtų rankomis glostęs veidą. Krūptelėjusi atsisėdo lovoje ir įsižiūrėjo į tamsą. Nieko nebuvo. Virpėdama atmetė storą antklodę ir nuleido kojas ant žemės. Grindys prigludo prie basų kojų slidžiu šaltu paviršiumi, ji apsisiautė storu megztiniu ir nuėjo prie durų. Stengėsi kuo tyliau praskleisti bambukinę širmą ant durų, tačiau ši barškėjo nuo menkiausio prisilietimo. Reikės ją nukabinti. Kol gyveno viena, ji niekam netrukdė, ji jos net nepastebėdavo. Dabar reikia būti atsargesnei ir apdaresnei – namuose atsirado svetimas žmogus, tegul jis tik vaikas.

Ant pirštų galų ji įslinko į kambarį. Pro langą aštrų žvilgsnį metė mėnulis – ji taip ir liko jo prismeigta. Šviesa

buvo tokia ryški ir aiški, kokia paprastai visada būna gūdų rudenį, jau beveik žiemą, kada žemę kausto kietas gruodas, tik ji buvo ją pamiršusi. Priešais stūksančios indaujos stikle atspindėjo jos keistas, šmėkliškai išblyškęs veidas. Šalia indaujos buvo sofutė. Ji pritykino ir atsitūpė, kupina nenusakomų jausmų: nevaldomo smalsumo ir krečiančios baimės, apsimestinio, apgaulingo rūpesčio ir švelnios neapykantos. Mėnulio šviesa lyg tyčia krito į priešingą pusę, trykšte tryško į gretimo kambario duris, o kertė prie indaujos tarytum patikima ir saugi užkarda skendėjo visiškoje tamsoje. Jai prireikė kelių sekundžių, o gal ir dešimties, kol akys vėl apsiprato su aklina tamsa ir ji pamatė jį.

Jis miegojo kniūbsčias, šiek tiek pavirtęs ant dešiniojo šono ir per kelius surietęs kaulėtas kojas, o baltutėliai plaukai švytėjo kaip sniegas, kaip žvaigždė. Kietai užmerkti vokai ir gilus kvėpavimas, smulkutės rankos, riešai ir šiek tiek pravertos lūpos, o labiausiai saldus miego dvelksmas, sklandantis nuo jo vaikiško kūno, skaudžiai sužadino jau spėjusius apiblukti prisiminimus. Jaučiant ir uodžiant jį, tą miego kvapą, galėjai iškrėsti neįtikimiausių dalykų. Rankos pačios tiesėsi. Akimirką jai netgi pasirodė, kad galėtų jį mylėti. Išsigandusi ji atsitraukė, skubiai atsistojo ir vos nesuklupo: nuo ilgo tupėjimo nutirpo kojos. Tačiau vaiko miegas buvo gilus ir kietas: taip miega žmogus, kuris kiekvieną savo dieną nugyvena kaip visą gyvenimą.

Apie pusę septynių ji gavo Alinos žinutę. „Labai skauda šoną, negaliu paeiti“, – rašė. Išsigandusi ji stvėrėsi telefono. Štai ką reiškia tas prabudimas vidury nakties, tartum kas

virpančiomis rankomis glostytų veidą. Ir dabar ji žinojo, jautė, kad bus negerai, bus labai negerai.

– Kas? Kas tau, mažute? – sunkiai kvėpė ji į ragelį, kiekvieno žodžio laukdama ir bijodama kaip pranašystės.

– Nežinau, mama... Skauda, ir viskas, labai skauda... – jos įtempta kaip vilko klausia aiškiausiai girdėjo dukters slepiamą kančią ir ašaras.

– Auklėtojai pasakei? Ką sakė?

– Liepė neiti į pamokas. Atleido nuo visų užsiėmimų. Sakė gultis ir gulėti... Gal man praeis, mam...

– O gydytojas? Ką gydytojas?

– Koks gydytojas?

– Niekas nieko nekvietė?!

– Aš nežinau, mama... Gal čia tik šiaip... Gal tie pratimai, žingsnių variacijos... kasdienė įtampa ir krūviai...

– Kur brolis? Arnoldas kur? – ji greitai bėrė klausimus vieną po kito.

– Išėjo į pamokas. Per pietus, sakė, grįš. Aš dar parašysiu, mama, tu nebijok...

– Aš pati paskambinsiu, – griežtai nukirto ji.

Daugiau taip ir nebeužmigo. Skubiai apsirengusiėjo į virtuvę nebegirdėdama nė čaižaus bambukinės širmos barškėjimo, nevengdama nė garsių žingsnių, visai pamiršusi, kad namuose kažkieno miegama. Virtuvėje kilnojo puodelius ir vandenį, šaukštelių, cukrų ir degtukus, neprisimindama, ką su jais prieš minutę ketino daryti. Retkarčiais stabtelėdavo vidury skubrių apsisukimų ir, lyg bandydama atsikvošėti, papurtydavo galvą, pažvelgdavo į daiktus rankose ir susi-

kaupusi galiausiai padėdavo juos į vietą. Dešimtis kartų nesusivokdama žvilgčiojo į sieninį kalendorių, kurio viso labo tebuvo likęs vienas paskutinio mėnesio lapas, išmargintas didelėmis ir mažomis riebalų dėmėmis, šimtus kartų atsiskuko į garsiai tiksintį laikrodį ant duoninės, tačiau siaubo ir negeros nuojautos išdraskyta atmintis nesugebėjo išsaugoti jokio, net menkiausio, laiko pojūčio.

Berniūkštis atsėlino pasižiūrėti, ką ji veikia. Išsproginęs akis, susitaršiusiais plaukais, jis stebėjo jos rankų mostus ir pradėjusias svilti pamirštas skrudinamos duonos riekeles keptuvėje. Jis užsikosėjo nuo troškaus kvapo ir tada ji atsigręžė. Iš keptuvės gausiai rūko dūmai, pro juos ji įžiūrėjo tik dvi liesutes plikas blauzdas tarpdury. Jos priminė plonas paukščio kojas, išryškėjusiais kelių kaulais ir pilkšvai melsva oda. Ji greitai atidarė langą, dūmai netrukus išsisklaidė. Vaikiūkštis tebestovėjo tarpduryje pusplikis, tevilkdamas apatiniais marškiniais.

– Ateik... Koks tavo vardas? – suraukusi kaktą paklausė ji, niekaip negalėdama atsiminti. – Koks vardas?

– Vladik.

Jo balsas taip pat buvo panašus į paukščio – čaižus, skardus cyptelėjimas, tarytum laukinio pelkių paukščio. Daugiau jis neištarė nė žodžio. Matyt, su juo mažai buvo kalbama, dėl to jam buvo sunku suprasti ir rasti tinkamų žodžių. Ji įkretė jam į lėkštę košės, padėjo duonos, apteptos sviestu, užplikė ir pastūmė arbatos.

– Sėsk.

Jis čiupo duoną ir rijo ją dideliais kąsniais. Suvalgęs pa-

žiūrėjo į košę ir pakraipė galvą. Tada ėmė pirštais ir dėjo į burną. Košė dribo pro pirštus jam ant plikų kojų ir marškinių, jis rinko ją nuo savęs, vėl dėjosi į burną ir valgė. Ji žiūrėjo į jį nesuprasdama, su kokiais žmonėmis jis augo, gyveno, nesąmoningai bandydama įsivaizduoti moterį, pagimdžiusią jį, ir tėvą, kuris turėjo jį pasitikti gimstant. Juk paprastai taip būna. Kitaip būti negali. Bet ne, jai įdavė jį kaip kačiuką, vieną, nusivalkiojusį ir susibaigusį, niekam nereikalingą, svetimos kilmės ir tautybės, visiškai sulaukęs. Kažkur tarp jo daiktų turėtų būti gimimo liudijimas, dokumentas, kurį atidavė prieš išvažiuojant. Jame turėtų būti viskas parašyta. Reikės surasti. Ji ėmėsi jį globoti, nes seniai galvojo apie vaiką, kuriuo galėtų rūpintis ir už tai gautų pinigų. Ji sąžininga, tvarkinga, neturinti jokių negerų įpročių, kaip kartais pasitaiko. Ir augančiam vaikui būtų geriau, ir ji pati būtų ne vieniša. Juk abu savo vaikus atidavė, paaukojo dideliui miestui ir menui, beatodairiškai atėmusiam iš jų vaikystę, o iš jos – visus motinystės laimės metus. Į namus juos išleidžia tik per atostogas, jie abu grįžta sumenkę ir pabalę, kiek didesnėmis, jai rodos, nei visada akimis ir kiekvieną dieną miega beveik iki pietų. Tada ir ji miega kaip užmušta, o atsikėlusi niekad neprisimena jokių sapnų. Tylutėliai atvėrusi duris prisiglaudžia šonu prie sienos ir ilgai žiūri pro durų tarpą į juos lovose: dvi tamšios galvos, nusvirusios rankos, šiek tiek virpčiojančios Arnoldo lūpos (jis visada taip miega, tarytum šnabždėtų kokius žodžius). Jie abu talentingi, daug pasieks, o jai reikia pinigų.

Tačiau šis vaikas net kalbėti gerai nemoka. Jo akys neužkliūva už jokių daiktų, neįsigilina, nestabteli prie jų, slysta jų paviršiumi kaip tekančiu drumstu vandeniu, štai kas yra baisiausia. Žmonės jam taip pat neegzistuoja, ji jam buvusi nebuvusi, jis ir savęs paties gerai nesuvokia šiame pasaulyje. Yra, ir tiek, vaikšto, mato, girdi, užuodžia. Viskas. O ji dar galvojo, kad jis galbūt pravirks.

Jo krepšiuose nebuvo nieko tinkamo naudoti. Keletas suplyšusių ir nuskalbtų apatinių baltinių, išdėvėtos kelnės, keista kepurė, kuri net neatrodė jo, o įkišta tik šiaip sau, kad būtų ką įmesti. Skuduriniai, supjaustyta guma sportbačiai ir krūva senų neaiškos spalvos rankšluosčių – irgi nežinia kam. Ji žiūrėjo ir stebėjosi tais daiktais, kurie nieko nebylojo apie žmogų, buvo tokie nereikalingi, nereikalingesnių nebuvo mačiusi, net nebūtų patikėjusi, kad tokių gali būti. Ji pavartė juos, pačiupinėjo ir nutarė viską sudeginti. Giliai vieno krepšio apačioje ji užčiuopė popierių. Ištraukusi atvertė ir atidžiai apžiūrėjo. Ten buvo parašytas jo vardas ir pavardė, kurios ji neperskaitė. Kažkokia ilga ir sudėtinga, aiškiai ne lietuviška. Dar gimimo metai ir vieta. Ji nežinojo, ką daryti su popieriumi, jai jis buvo nereikalingas, priešingai, netgi keistai tvilkė pirštus svetimo žmogaus potyriu, ji nenorėjo jo laikyti rankose. Pasilenkusi įkišo į stalčių tarp dviejų storų knygų. Daugiau nieko nesugebėjo nuveikti. Susikaupusi sėdėjo prie stalo, parėmusi rankomis galvą ir klausydamasi tylos, keistai nuo jos virpėdama. Laikas slinko lėtai tarsi gyvsidabris termometro stulpelyje, kiekvieną akimirką darėsi vis sunkiau, galiausiai tapo ne-

bepakeliama, ji suprato, kad daugiau neištvers. Iš jaudulio ir nerimo pirštais glostė telefoną stebėdama, kaip drėgnos dėmės nuo pirštų pagalvėlių akimaju džiūsta ir traukiasi ant stiklinio paviršiaus. Virpėdama surinko numerį. Ilgi ir sklidini liūdno ilgesio signalai gaudė vienas po kito. Vienas, antras, trečias... penktas, septintas... Išsigandusi ji sviedė telefoną ant stalo, jis dusliai barkštelėjo į kietą paviršių ir nukrito ant žemės.

– Mama, čia aš, – Arnoldo balsas skambėjo gaubiamas stiklinės tylos ir keistai aidėjo tartum iš kriauklės. Jai iš rankų iškrito vandens stiklinė, iš kurios pasilypėjusi ant kėdutės laistė gėles. Stiklinė krito ant virtuvės grindų, tačiau stebuklingai nesudužo, o nusirito po dviem kibirais vandens prie sienos.

– Kas? – klausė ji ir tylėjo laukdama atsakymo.

– Nieko, mama. Jai apendicitas. Sako, trūkės. Išvežė operuoti.

– Ir tu sakai nieko?! – visą kūną apėmė siaubingas silpnumas, neatplėšdama akių ji žiūrėjo į nuriedėjusią stiklinę po kibirais ir suprato, kad tuoj pati, kaip ta stiklinė, nuslys ir nukris nuo aukštos kėdutės.

– Nežinau, sakė, taip būna kartais. O ką dabar?

– Turiu atvažiuoti.

– Aha, klausė, kur tėvai, na, motina... Pasakiau, kad tu toli...

– Nieko, aš rytoj būsiu. Taip ir pasakyk.

– Gerai, mama.

Dusdama iš siaubo ir iš keisto džiaugsmo dėl būsimos

kelionės, ji nesąmoningai graibė drabužius, puldinėjo šen ten rinkdama daiktus, trynė aptirpusias rankas į šonus ir niekaip neatgavo kvapo. Norėjo važiuoti tuojau pat, žinojo, kad neišlauks iki ryto, tikrai neužmigs, jautė, kad jau važiuoja, girdėjo po kojomis autobuso variklio burzgesį ir ritmingus traukinio ratų tvinksėjimus bėgiais. Ant operacinės stalo jau regėjo Alinos veidą, savo mergaitės veidą, tokį liesutį ir išblyškusį, išvargintą griežtos dienotvarkės ir drausmės, daugybės reikalavimų ir muštro. Jos akys užmerktos, lūpos išblyškusios, šerpetotos, vos vos rausvos. Ji susvyravo, o gal paslydo, tačiau spėjo įsitverti kažko, kas pasitaikė po ranka, ir skubiai atsitraukė pajutusi plonus raktikaulius ir geibius pečius, kurie įsitvėrus sulingavo kaip skurdūs neužaugos pakelės medeliai.

– Sėsk, – paliepė ji. – Ir paklausyk. Gerai paklausyk.

Ji stumtelėjo jį prie sofutės ir privertė žiūrėti jai į akis. Žodžius tarė lėtai, darydama dideles pauzes, tarytum pati mokytusi kalbėti iš naujo. Norėjo, kad ją suprastų. Tai buvo svarbu.

– Aš – išvažiuoju – o – tu – liksi – čia – ir – lauksi – manęs.

To neįmanoma pamiršti. Niekada. Jokie – nei šviesūs, nei drumzlinai apniukę – gyvenimo lapai to niekada neužvers. Tai kaip sūraus jūros vandens išgraužtas pėdsakas prira-

šytame popieriaus lape. Viename, antrame, trečiame. Gali versti puslapius vieną po kito, visur tas pats. Įsisūrėjęs pėdsakas plyti toje pačioje vietoje, kad ir kiek verstum. Jis niekur nedings, niekada.

Alina gimė vėlai pavasarį, kai Arnui jau buvo beveik dveji. Tą popietę jis mažais pirštukais nuo kilimo rinko iš skardinės dėžutės pabirusias sagas, daugybę sagų, o ji sėdėjo ant sofos ir žiūrėjo į jo darbą, nes pati negalėjo pasilenkti. Aštrus skausmas dūrė staiga kaip peilis kažkur tarp šlaunikaulių.

Ji taip ir nesuprato, kas nutiko paskui. Raudoni paukščiai lėkė dangumi, o ji gulėjo ir žiūrėjo į juos, šie lėkė ir lėkė, skrido virš galvos tirštais debesėliais. Raudoni raudoni paukščiai, ji galėjo prisiekti, kad jie tokie buvo. Jų apvalios krūtinėlės blykčiojo kaip krintantys obuoliai. Ji bijojo, kad nė vienas jų neatsimuštų į stiklą, kažkodėl atrodo, kad tai neišvengiama, tiesiog neįmanoma, kad jie visi štai taip lengvai ims ir pralėks jai pro akis, įstrižai kirsdami aštrų lango keturkampį, kuris sparčiai bluko ir niuko pelenine prieblanda. Prie lango ant žalsvais dažais nuteptos sienos tiksėjo laikrodis, o gal buvo sustojęs, tiksėjimas sklido iš jos širdies ir iš mažos širdutės kažkur giliau, jos pilve, tai buvo vienas tikslus ir darnus tiksėjimas kaip balandžio burkavimas. Taip, laikrodis iš tiesų buvo sustojęs. Žiūrėdama į jo rodykles ji skausmingai nusišypsojo, norėjo net nusijuokti, tik neįstengė, o paaiškinti, kodėl taip pasielgė, būtų negalėjusi. Paukštis smigo staiga, tiesiai į išplėstus vyzdžius, ji sukliko iš skausmo nuo dūrio ir kietai sumerkė akis. Užsimerkusi

galvojo, kad jis tikrai turėjo užsimušti, ji juk aiškiai savo ausimis girdėjo kraupų snapo barkštelėjimą į skaidrią plokštumą. Tada ir užgimė Alina.

Sniegas – lipni sukarpyta juosta už ligoninės lango, kimbanti prie odos, krintantys gipso gurvuolėliai, kurie susiranda vienas kitą ir nedalomai susilieja. Visai kaip miniatiūriniai Alinos batukai, balti ir kieti, apauti jau antrąją jos gyvenimo dieną. Ji glostė tuos gipso batukus ant dukters kojų ir netikėdama klausėsi senyvo ortopedo, kuris kalbėjo apie jos dukrą, žiūrėjo į jo rodomas nuotraukas, tamsiai mėlynos rašalo spalvos, kuriose kaip Žemės rutulio išsklotinėje bolavo daugybė salų ir pusiasalių, ilgos, ištįsusios įlankos ir sąsiauriai. Jai sakė, kad kažkas tame žemėlapyje negerai, ne viskas savo vietose, bet ji nesugebėjo įsiziūrėti tiek, kad suprastų. Paskui nuavė Alinos batukus ir parodė čiurnas ir blauzdikaulius. Ji išvydo dvi suriestas virpančias galūnes, jos kažkuo priminė užpakalines gulinčio ant nugaros katinio letenėles. Paskui vėl apavė tuos pačius gipso batukus ir pasakė, kad pasekmės – galimi motorikos sutrikimai, beje, šokėja ji jau niekad nebus. Senyvo ortopedo antakiuose ji pastebėjo keletą gerokai per ilgų plaukelių, jie stirksėjo atsikišę kaip ūsai, o vieno jo nykščio nagas buvo įskilęs, tuo nykščiu jis prilaiškė rašiklį sulankstytu galu ir baksnojo jai į salas ir sąsiaurius nuotraukose.

O dabar, praėjus šitiek metų, ji rankose laikė Pelenės kurpaitę. Pačią tikriausią, nusagstyta blizgančiais žvyneliais ir gausiai nupurkštą sidabrine dulksna, lengvutėliai telpantią į jos šiurkštų delną. Kurpaitės nosis gražiai smailėjo, o

kulnelis buvo padarytas iš tikro porceliano. Ja, tarytum vaikas, negalėjai atsidžiaugti. Ji glostė ją pirštais, nedrąsiai lytėjo nusagstytus žvynelius ir akmenėlius, nekantriai laukė tos valandos, kai Alina perkirps kaspiną, atidarys kartoninę dėželę ir pasidės kurpaitę ant savo švelnaus delno. Pagalvojusi apie tą akimirką net suvirpėjo. Paskui Alina pašoks ir ims suktis iš džiaugsmo aplinkui, o jos gražios ir grakščios kojos, nuostabios kojos, judės mažais baleto žingsneliais. Ji tikroji Pelenė, jos mergytė, įvyko stebuklas. Ji įvyniojo kurpaitės dėžutę į traškų popierių ir paslėpė spintoje.

Dabar ji miegojo gretimame kambarielyje, miegojo jau dvylika valandų, gražiai atmetusi galvą ant smulkiomis gelytėmis išmarginto pagalvės užvalkalo, ir kvėpavo taip lygiai, taip ramiai. Ji klausėsi to kvėpavimo prisėdusi šalia beveik valandą, leisdama gardžiuotis savo išalkusiai klausai, o paskui tyliai išėjo iš miegamojo neatitraukusi nė vienos užuolaidos.

Arnoldas išėjo pačiuožinėti ant ledo, o Vladikas virtuvėje skuto bulves. Jis garsiai šniurkščiojo nosimi, nes prieš porą dienų grįždamas iš mokyklos prisėmė pilnus batus. Jis visuomet taip eina – kaip visureigis, net nedirsteli sau po kojomis, – o grįžęs namo net nepersimovė šlapių kojinių, iki pat vakaro taip ir šlepsėjo po visus kambarius. Dabar jis traukė nosį taip garsiai, kad buvo girdėti net kambariuose. Jo plonos ilgos rankos laikė pirštais piktai įsikirtusios bulvę, jis nenorėjo dirbti. Retkarčiais kilsteldavo galvą nuo plastmasinio kibiro ir ji sugaudavo jo žvilgsnį – baisų, kupiną laukinės neapykantos. Nejučia prisiminė, kaip kažkurią dieną

užsimiršusi ištiesė ranką norėdama paglostyti jam galvą, o jis atšoko suvirpėdamas visu kūnu, kad tik toji ranka jo nepaliestų. Net skaudžiai užsigavo petį į sieną. Tarp jų visada stovėjo kažkas neperžengiamo, stipresnio net už juos pačius. Tarytum tvirtos grotos, kurių niekaip nesulaužysi. Dabar ji vaikščiojo po visus kambarius ir šalia jo rami, atkakliai atremdama jo įniršį. Pagaliau jis turės suprasti, koks iš tikrųjų yra gyvenimas.

Reikia pripažinti, jam sunkiai sekėsi. Tikriausiai mieliau būtų gyvenęs gatvėje ir valkatavęs. Namų jausmas pernellyg pavėluotai prašėsi į jo pasaulį, jis veikiau užgriuvo tarsi nepakeliama našta, užuot jaukiai supęs jo šiurpstančius pečius. Jis taip ir neišmoko žmoniškai kalbėti. Savo emocijas dažniausiai reikšdavo neįprastais pavieniais garsais – šnypštimu, unkštumu, dar kažkuo. Kartais tie garsai būdavo tokie netikėti, kad ji krūptelėdavo ir atsisukdavo jam esant už nugaros. Kur kas geriau sekėsi bendrauti žvilgsniais. Jie išduodavo jo neramią, kupiną agresyvaus maišto ir vidinio nestabilumo prigimtį. Jis nebuvo pratęs, kad jį kas prižiūrėtų, kasdien mokytų, kaip reikia gyventi. Toks jis pasitiko ją ir tą vėlų vakarą, grįžusią iš Vilniaus po Alinos operacijos. Iš pradžių ji nusigando, pamanė, kad jis pabėgo, vos tik ji išvažiavo, nes visuose namuose buvo aklinais tamsu, nė viename kambaryje nedegė šviesa ir nebuvo girdėti nė menkausio krebždėjimo. Duryš buvo neužrakintos. Virtuvėje ji pastebėjo suvalgytas nuo ryto likusias virtas bulves ir netyčia išbertą ant stalo cukrų, daugiau nieko. Jį aptiko didžiajame kambaryje, sėdintį ant grindų ir žvel-

giantį į tamsą. Net sukliko ir stvėrėsi už širdies pastebėjusi kertėje tarp sofos ir šaldytuvo jo žvilgančias akis. Vėliau savęs klausė, kiek laiko jis taip laukė ir tykojo jos tamsoje, ar gali būti, kad visą dieną taip ir išsėdėjo toje kertėje nė nekrustelėdamas, apsikabinęs liesus kelius ir įrėmęs į juos smakrą?

Arnoldas grįžo įraudęs ir visas snieguotas. Jo akys net žiburiavo. Šaltas žiemos oras atgaivino jo visad išblyškusį veidą ir apšerkšnojo antakius. Jis partempė didžiulę sidabrinės eglės šaką, ir ši namų šilumoje iš karto ėmė skleisti jaudinamą magišką kvapą. Kai šaka didžiuliame vazone atsidurs ant komodos, paslapčia nutaikiusi progą ji sudėlios slepiamas dovanas: porcelianinę kurpaitę Alinai ir nuotraukų albumą Arnoldui. Vladikas gaus domino, daugiau ji neišmanė, ką galėtų jam nupirkti. To vaiko niekas nedomina, ji nežinojo, kas jam galėtų patikti. Galbūt taip bus geriausia, gal jie net visi trys pažais, susidraugaus. Kai parvažiavo jos vaikai, jie nepersimetė nė žodžiu, Vladikas tik žiūrėjo į juos išpūtęs akis, o jose buvo tiek baimės, kiek jai dar gyvenime nebuvo tekę matyti vaiko akyse. Ji iš karto pastebėjo: jo liešas kampuotas kūnelis nuo tos dienos instinktyviai įsitempė ir kiekvieną kartą laukė pasirengęs gintis, kiek tik leis jėgos, arba sprukti kuo toliau. Vladikas matė juos pirmą kartą ir nežinojo, ko iš jų tikėtis.

Mokykloje jai sakė, kad jis neturi jokių socialinių įgūdžių. Linkęs nuo visų atsitverti kaip grotomis. Be to, iš prigimties yra konfliktiška asmenybė. Jau spėjo keturis kartus susimušti klasėje. Protestuodamas prieš bausmę prispjaudė

ant grindų. Jis negirdi, kas jam sakoma, ir visiškai nereaguoja į jokias pastabas. Psichologas ne kartą jį vedėsi į savo kabinetą ir ten su juo dirbo. Labai sunkus ir keistas vaikas. Jam beveik vienuolika metų, bet jis nemoka nei skaityti, nei rašyti. Tačiau puikiai karstosi po medžius, jis, ko gero, galėtų ir gyventi medyje. Laikui bėgant jis vis tiek apsipras, pamažu susidraugaus su bendraamžiais, svarbu, kad su juo būtų bendraujama ir jis nuolat jaustų globą. Ji pažadėjo pasistengti kiek tik galėsianti.

Klyksmas. Iš pradžių ji nesuprato, kas atsitiko. Išgirdo kažkokį bruzdėjimą gretimam kambariui ir tą klyksmą, kraupų ir veriantį, – taip kliegia tarpdury prispaustas šuo arba leisgyvė katė. Garsas buvo kažkoks agresyvus, tarsi žūtbutinis noras išlikti gyvam. Kažkas ten vyko.

Alina ašarojo, jos lūpos ir rankos virpėjo, ji beviltiškai stengėsi nepravirkti.

– Mama... pažiūrėk, ką jis padarė... norėjau paimti, bet man nedavė...

Ir tada ji pamatė. Ir apmirė. Visas kūnas suglebo iš bejėgiškumo. Kartoninė dėželė buvo išplėšta, ant grindų gulėjo kaspinas. Visas pasišiaušęs po laimėtos nuožmios kovos Vladikas stovėjo kambario kampe ir savo nešvariose rankose laikė kurpaitę, laikė ją taip, kaip neseniai virtuvėje skutamą bulvę – negrabiai ir nemokšišškai sukiojo nežinodamas, kas tai yra ir kam toks daiktas gali būti reikalingas. Kitoje rankoje spaudė nulaužtą kulnelį.

Jai pasidarė silpna, atrodė, kad sapnuoja. Iš kur tas Vladikas atsirado kambariulyje? Juk jis buvo išbėgęs į lauką. Ji pati

matė, kaip vaikėsi šunį. Kada jis spėjo įsmukti? Kaip aptiko kurpaitę? Pamatė dėžutes po eglės šaka ir pagautas nesutramdomo smalsumo it laukinis žvėris panūdo iššniukštinti, kas jose slypi. Instinktai, štai kas jį veda. Nieko daugiau. Ji visa drebėjo iš didžiulio įniršio. Tokio kaip gyva per visą gyvenimą nebuvo jautusi.

Alina jau kūkčiojo susirietusi ant sofos. Tada ji, netarusi nė žodžio, priėjo, paėmė sudaužytą kurpaitę ir iš visos jėgos sklėlė Vladikui. Šis sucipo ir susirietė kaip šuo, mat nesitikėjo, kad ji smogs, bus tokia žiauri ir nenuspėjama, nes jau priprato būti jos prižiūrimas, maitinamas ir saugomas, kaip pripranta šuo, kasdien matydamas tą patį žmogų – savo šeiminką. Tai buvo smūgis, kurio pasekmes ji suvokė, bet nesuduoti negalėjo. Jis, tas smūgis, buvo visa jos širdgėla, visa vienatvė ir ilgesys, visas skausmas. Ir ji žinojo, kad tai jau gali būti viskas.

5

Su kiekvienu įkvėpiu oras, atrodo, darėsi vis rūgštesnis ir karčiai aitrus, pasiekęs nosies šnerves jis smelkėsi jomis gilyn į nosiaryklę ir savo mažutėmis kutenančiomis letenėlėmis čiupinėjo visas mažiausias gleivinės kerteles, kurias tik galėjo paliesti ir sudirginti. Jis turėjo ryškų įsisenėjimo kvapą – taip dvelkia per ilgai spintoje užsigulėję drabužiai ir sena patalynė. Senienos dvelksmas, štai kas tai buvo.

Ji neramiai dairėsi į visas puses ir jautėsi pagauta lyg kiškis. Nejučia braukė pirštais ir lygino tamsiai mėlyno sijono klostes sau ant kelių. Jis buvo išpeštas iš pačios spintos gilumos, kur kabojo labiausiai užmiršti drabužiai, tyliai laukę jos rankų metų metus. Laikas juose buvo suradęs saugų prieglobstį ir dabar tebeglūdėjo ramiai visose klostėse skleisdamas juntamą aitrų kvapą. Jokia galia nebūtų gebėjusi jo su naikinti. Šiurkšti pirštų oda nemaloniai kibo už gruoblėto audinio. Bateliai truputį spaudė pirštus, jie taip pat gerokai per ilgai išgulėjo kartoninėje dėžėje nenešiojami. Gerai, kad ji dėl visa ko įsidėjo kitus, paprastus žemakulnius, vėliau koncertui pasibaigus galės persiauti.

Sugriaudėjo pirmieji orkestro akordai, ji krūptelėjo ir įsižiūrėjo į aplink temstančias šviesas. Jos merkėsi, blauso lėtai ir iškilingai. Pastebimas tamsėjimas jai priminė rytinę prieblandą ir ji ūmai prisiminė visus tuos ankstyvus rytus, kada jos vieniši žingsniai daugybę metų kirto kiemo tylą, o blunkančios žvaigždės danguje žvelgė į ją iš nepasiekiamų aukštybių kaip vaikų akys. Pagaliau visai sutemo, muzika sugriaudėjo dar kartą, minkštos užuolaidos klostės stebuklingai lėtai slinko į šonus, artėjo stebuklas. Mušė karštas nemalonus prakaitas. Širdis plakė taip garsiai, kad, rodės, gaudžia kaip varpas, ir staiga pasidarė baisu, kad jos stiprius dūžius girdi visi, sėdintys aplinkui. Ji pabandė susikaupti ir stebėti, kas vyksta scenoje.

Tai buvo pats tikriausias stebuklas, atsivėręs jai tiesiai prieš akis, – mistiškas, pasakiškas, neįtikėtinas reginys, tarytum svajonės ar sapnai. Ji galvojo ir klausė savo apakintos

atminties, ar teko patirti kažką panašaus gyvenime. Regėti stebuklo išsipildymą. Atmintis baugščiai tylėjo. Ten, didžiulėje scenoje, buvo Arnoldas, jis šoko. Ne šoko, o skraidė ir plasnojo po visą sceną tarytum nežemiška būtybė. Nejaugi tai jos vaikas, jos sūnus. Ar tai jį ji pagimdė, jaudinosi dėl jo, taupė pinigus ir nešė į stotį lauknešėlius su konservuotais grybais ir uogienėmis? Tas baltas drugelis, toji trapi plazdanti siela, tokia tobula ir kupina įkvėpimo, – ji negalėjo patikėti, kad turi su ja kažką bendro, kad juos sieja tas pats gyvybės siūlas. Bet iš tikrųjų ten plakė jos širdis, plazdėjo jos gyvybė, o visi žiūrėjo į jos skrydį, tūkstančiai akių gėrėjosi tuo stebuklu.

Ašaros plaukė skruostais kaip tylios džiaugsmo upės, jų niekas nematė, niekas negirdėjo. Net pati nustebo, pajutusi, kaip nuo oro virpesių džiūsta jos šlapi skruostai. Stengdamasi nepasukti galvos, ji smalsiai dairėsi aplinkui. Daugybė rimtų veidų ir degančių akių. Visi žiūrėjo į jos vaiką, jos berniuką. Jis tebešoko – lengvai ir grakščiai kaip miniatiūrinė porceliano figūrėlė. Kažin ar kam nors iš čia sėdinčiųjų kada teko matyti panašų reginį. Staiga ji skausmingai panoro tuo įsitikinti, jautė, kad nebeištvers.

– Paklauskite... – neištverusi ji linktelėjo į dešinėje sėdinčią moterį, raudonai dažytomis lūpomis ir skoninga aukšta nėrinių apykaklaite. – Tas berniukas, matote... Tamaisiais plaukais, kur vaidina Karlą... Juk jis puikiai šoka, tiesa? O gal tik man taip atrodo?

Moteris atidžiai pasižiūrėjo į ją. Paskui nukreipė žvilgsnį į sceną.

Daina Opolskaitė gimė 1979 m. Vilkaviškyje, baigė lituanistikos studijas. „Dienų piramidės“ – antrasis autorės novelių rinkinys, kurio teko laukti net 18 metų. Jame sugulė laiko patikrinti ir literatūrologų įvertinti tekstai, skelbti įvairiuose literatūriniuose ir kultūriniuose leidiniuose. 2018 metais novelė „Grotos“ pelnė „lietuviškosios novelės Nobelį“ – rašytojo Antano Vaičiulaičio premiją, o novelė „Ateik per ledą“ tais pačiais metais buvo apdovanota Jurgio Kunčino literatūrine premija.

Ištikima klasikinei smulkiojo žanro poetikai autorė savo novelėse geba subtiliai niuansuoti kalbą, audžia tankią nepriekaištingo stiliaus drobę. Apnuogintas žmogiškosios būties realizmas kūriniuose itin stipriai veikia skaitytojo vaizduotę, o pasitaikantys mistikos ir fantastikos elementai palaiko regimojo pasaulio ir magiškojo realizmo – to, kas neįžiūrima, nepaaiškinama, nesuvokiama, – pusiausvyrą. Novelėse apmąstoma, kas laikui bėgant žmonių pasaulyje kinta, o kam lemta išlikti amžinai. Keliami žmogaus būties, meilės, asmenybės laisvės, Dievo ir likimo klausimai, kurių akivaizdoje šiuolaikinio žmogaus gyvenimas suvokiamas kaip didžiausias laimėjimas. Daugelyje novelių kartojamos svarbios detalės kuria svarias poteksčių reikšmes.

Man Dainos Opolskaitės novelės – be visų kitų jų turtų – protingas sakinyss, tiksli frazė, saikas, švara. Šiais skubėjimo laikais, kai svarbiausia kūrinyje yra tapusi istorija, o kalbos valyvumas, stilius – nebe pirmos būtinybės dalykai, jos proza išsiskiria puikiu, išlavintu kalbos pojūčiu ir geru stiliumi.

Rašytoja Danutė Kalinauskaitė

Nedaug jos kartos rašytojų renkasi klasikinį pasakojimą ir žanrą ir geba rašyti taip grakščiai bei įtaigiai.

Literatūrologė Žydronė Kolevinskienė

Pirmiausia tenka prabilti apie meninio kalbėjimo magiją, vidinę teksto dramaturgiją, neslūgstančią pasakojimo įtampą, kuri nepaleidžia nuo teksto pradžios iki pat pabaigos. [...] Pasakysiu tik tiek, kad čia nepriekaištingi abu – ir stiliaus, ir problematikos klodai.

Poetas, literatūros kritikas Valdemaras Kukulas

ISBN 978-609-466-376-5

Pirkite internetu
www.tytoalba.lt